په یوه ندی (GiS) به زانسته کانی تره وه :.

- GiSپه یوه ندی زۆری هه یه به زانسته کانی تره وه به لام ته نیا باسی هه ندێکیان ده که ین وه ك:.
- 1- په یوه ندی Gisبه زانستی هه ستکردن له دووره وه
- 2- په یوه ندی Gisبه ئاماره وه (الحصاء).
- 3- په یوه ندی Gisبه زانستی نه خشه وه .
- 4- په یوه ندی Gisبه زانستی جوگرافیاوه.
- وه جگه له مانهGisپه یوه ندی به چه ندان زانستی تره وه هه یه که باسمان نه کردووه جگه له مانه ی خواره وه نه بێت:.

په یوه ندیGisبه زانستی هه ستکردن له دووره وه :.

- مه بەست له هه ست کردن له دووره وه بریتیه له کۆمه لێك رێگا وئامرازی زانستی که ده توانێت به هۆیه وه هه ندێك زانیاری دیاری کراو له ماوه یه کی دوور وه ربگرێت به بیّ ئه وه ی په یوه ندی راسته خۆ یاخود ده ست لێدا نمان بۆی هه بێت له رێگای هه ندیك ئامێروێنه گرتنی پێشكه وتوو كه واته ((هه ست کردن له دووره وه مه به ستی کۆکردنه وه ی داتا و زانیاری و رێکخستنی وچاره سه رکردنی داتایه)) . هه ست کردن له دووره وه به یه کێك له سه چاوه گرینگه کانی سیسته میGisداده نرێت بۆ کۆکردنه وه ی زانیاری له سه ر رووی زه وی و له سه ر ئه وشتانه ی له سه ر رووی زه وی هه ن چ (دیارده سروشتیه کان بن یان دیارده مرۆییه کان) هه روه ها هه ستکردن له دووره وه کاریگه ری ده بێت له سه ر پێشكه وتنی Gisکه ده توانرێت به باشترین شێوه و به ورد ترین شێوه ده ر ئه نجامه کانی به ده سته وه بداتله ده توانینGisله م خالآنه ی خواره وه کۆبکه ین وه :.
- 1-تێچوونی ئابووری که م ده کاته وه چونکه داتا و زانیاری یه کان که له مانگه ده ست کرده کانه وه دێن پێویستی به خه رجی یه کی یه کجار زۆره .
- 2-ده توانرێت به ئاسانی ئه و وێنانه ی که له ئامێره کانی هه ست کردن بۆمان دێت بیگوازینه وه.
- 3-وردی و ورده کاری و کوالیّتی به رز له وێنه ئاسمانیه کان.
- 4-گشتگیری و هه مه لایه نی له و داتا و زانیاریانه هه یه که له وێنه ئاسمانیه کان دا هه ن بۆدیارده کانی سه ر رووی زه وی له ماوه یه کی دیاری کراودا.

2- په یوه ندی Gisبه ئامار(احصا):.

- وه ك ده زانرێـت ئامـار گرینگـی دەدات بـه زانیاریـه ژمێریاریـەکان وەکـو(کۆکردنـه و ریگاکانی ژمیّریاری یان دیاری کردنی رێژه و ناوه ندی ژماره كان وه ئاراسته ی گه شەی دیاردەکانی بەکارهێنانی هاوکێشه ئامارییه كان چه نـدین بـواری جـوگرافی و زانسـتی دیکـه هـەروەها ئامـار یارمەتیـدەره بـۆ دۆزینـه وەی چـاره سـەری گونجـاو بـۆ گرفتـه ژمێریاری یه كان بۆ نمونه (شیکردنه وه ی داتـاکان)به یەکێك له بنەما سه رەکیه كانی Gisداده نرێت هه روەها به بی بوونی ئامار ناتوانرێت کرداره كانی پێویست لـه بـواری Gisئه نجام بدرێت بۆیه ده توانین بلّین ((بنه مای سه ره کی له پرۆگرامی Gisبریتیه له ئامار)) .

3- په یوه ندی Gisبه زانستی نه خشه :.

- په‌یوه‌ندی Gis وله‌گه‌ل نه‌خشه په‌یوه‌ندیه‌یك به‌هێزیان هه‌یه،هه‌روه‌ها به‌كارهێنه‌ری سه‌ره‌كی نه‌خشه‌یه كه وای له نه‌خشه كردووه ببێت به ئامێرێكی كاریگه ر بۆ ده رخستنی دیاده جوگرافیه كان به رێگای ژماره یی هه روه‌ها هاوكات بۆ زانینی (شیكردنه وه و به راوردی و خێرایی)كاركردن و دووری له راده به‌ده‌ر
- ئه و كه‌سه‌ی كه(Gis)به كاردێنێت ده بێت زانیاری له‌سه ر نه‌خشه هه‌بێت به تاییه‌ت له‌م لایه‌نه‌ی خواره وه :.
-
- 1-زانیاری له سه ر جۆره كانی نه خشه وپۆلین كردنیان .
- 2-زانیاری له سه‌ر گرینگی وپێوه ری نه خشه و كاریگه ری له‌سه رده ر خستنی زانیار یه جوگرافیه‌كان
- 3-زانیاری له‌سه‌ر نه‌خشه‌ی جۆری و نه خشه ی ژماره یی .
- 4-زانیاری له‌سه‌ر رێگاكانی خستنه روو ی نه‌خشه .
- 5-زانیاری له س ر بنچینه و پێكهاته كانی نه‌خشه .
- 6-زانیاری ته واوی هه بێت له بواری ناوچه یی و شیكردنه وه ی په یوه ندی له نێوان دیارده جوگرافیه كانی سه رووی زه وی چ دیارده ی (سروشتی بن یان مرۆیی)

4 – په یوه ندی (Gis)به جوگرافیا :.

- جوگرافیا ته نیا زانستیّك نیه ئیّستا گرینگی بدات به دیارده كانی سه ر رووی زەوی له رووی شویّن و په یوه ندیه كانی به لّكو جوگرافیا ئه و زانسته یه كه له گەل هەنگاوەكانی بەره وپیّش چوونی زانست له رووی شیكردنەوەی ئامیّری و پیّوانه كردن و به یەكبەستنه وه و بەكارهیّنانی بیرو دۆزو و نموونەكان به شیّوەیەكی پراكتیكی كارەكان ئه نجام دەدات هەربه وهۆیەوه بۆته ئامرازیّكی گرینگ بۆ (Gis)وه جوگرافیا ئه و زانسته یه كه گرینگی ده دات به په یوەندی شویّنی له نیّوان دارده سروشتی و مرۆیی یەكان وه كاریگەریان لەسەر ژینگه ومرۆڤ له ریّگای شیكردنەوەی داتاكان بۆیه بەبنچینەیەكی سەرەكی دادەنریّت لەسیستەمی زانیاری بۆ(شیكردنه وه و هاوبەشكردن) له وەرگرتی بریار واته پەیوەندی یەكی باش هه یه له نیّوانیان .

هۆکارەکانی پەرەو پێشچوونی GIS

1. زۆر بوون و فراوان بوونی بەکاربەرانی کە ئەمە وایکرد ژمارەیەکی زۆری دانیشتوان لە هەموو وولآتان بەکاری بهێنن و بەتایبەتیش لە ئەوروپا و ئەمریکادا.
2. لە هەشتاکانی سەدەی ڕابردوو گۆرانکاریەکی گەورە لە بواری تەکنەلۆژیا و ئامێرەکانی کۆمپیوتەر هاتە کایەوە کە ئەمە راستەوخۆ کاریگەری هەبوو لەسەر پێشکەوتنی سیستەمی زانیاری جوگرافی (GIS)<
3. زۆربوونی کۆنگرە و کۆنفرانسی زانستی لە بواری GIS ئێستا سالآنە لەسەر ئاستی جیهاندا کۆنفرانسی دەبەسترێت بۆ پێشکەوتنی GIS.
4. لەماوەی رابردوو شۆرشێکی گەورە لە بواری داتاو ئامارەکان هاتە کایەوە کە ئەمە راستەوخۆ کاریگەری هەبوو لەسەر پێشکەوتنی سیستەمی زانیاریە جوگرافی.
5. پێشکەوتن لەبواری پەیوەندی لەنێوان بەرهەم هێنەران و بەکارهێنرانی GIS لە رێگای تۆرەکانی ئینتەر نێت و ئامرازەکانی پەیوەندی.

6-چاپکردن و دەرچوونی ژمارەیەکی زۆر لە گۆڤاری زانستی و گۆڤاری تایبەت بە GIS

7-دەرکەوتنی سیستەمی نویٚ لەیەك کاتدا دەتوانیٚت دوو کار ئەنجام بدات سیستەمی کیٚشانی ویٚنە و سیستەمی چارەسەر کردنی زانیاریەکان.

8-رۆژ لە دوای رۆژ کرداری نویٚ زیاد دەکریٚت لەسەر سیستەمی زانیاری جوگرافی GIS کە هەموویان ئامانجیان بەرەو پیٚشبردنی سیستەمەکەیە و وەك (ویٚنە و ویٚنەی ڤیدیۆ و شیٚوە هیٚلکاریەکان.

9- زیاتر گرنگی دان بە وانەی بابەتی GIS لە زانکۆ و پەیمانگاکان.

10- بەکارهیٚنانی ئامیٚری (GPS)سیستەمی زانیاری شویٚنی کە کەوای کرد یارمەتی دەر بیٚت بۆ ووردی لە کار کردن و دروستکردنی نەخشە.

11-دروستکردنی ریٚکخراوی تایبەت بە GIS لەساڵی 1987

12- دەرکەوتنی گرنگترین پرۆگرامەکانی سیستەمی زانیاری جوگرافی لە ساڵی 2005 کە ئەویش پیٚك دیٚت لە کۆمەڵیٚك پرۆگرامی (Arc GIS)